

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

Навчально-науковий інститут права
Кафедра конституційного права та галузевих дисциплін

07-02-107М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних завдань та самостійної роботи

з навчальної дисципліни

«Етика та філософія науки»

для здобувачів третього (освітньо-наукового)

рівня вищої освіти

за спеціальністю 081 «Право»

галузі знань 08 «Право»

кваліфікація: доктор філософії з права
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою з якості
Навчально-наукового інституту права
Протокол № 11 від «29» червня 2022 р.

Рівне – 2022

Методичні вказівки до практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Етика та філософія науки» для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право», галузі знань 08 «Право», денної та заочної форм навчання [Електронне видання] Матвійчук А. В. – Рівне : НУВГП, 2022. – 29 с.

Укладач: Матвійчук А. В., доктор філософських наук, професор, професор кафедри конституційного права та галузевих дисциплін.

Відповідальний за випуск: Міщук І. В., к.ю.н., доцент, завідувач кафедри конституційного права та галузевих дисциплін.

Керівник групи забезпечення спеціальності 081 «Право»

проф. Цимбалюк В. І.

ЗМІСТ

Передмова	3
1. Опис навчальної дисципліни та її структура	4
1.1. Опис навчальної дисципліни	4
1.2. Тематика практичних занять	7
1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики	8
1.4. Критерії та шкала оцінювання	8
2. Програма навчальної дисципліни.	10
3. Плани практичних занять	15
4. Самостійна робота	18
5. Рекомендована література	27

© А. В. Матвійчук, 2022

© НУВГП, 2022

ПЕРЕДМОВА

Методичні вказівки до практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни **«Етика та філософія науки»** для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право», галузі знань 08 «Право» денної та заочної форми навчання розроблено з урахуванням Закону України «Про вищу освіту», Положення про організацію освітнього процесу у Національному університеті водного господарства та природокористування, Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в Національному університеті водного господарства та природокористування, Положення про виявлення та запобігання академічного плагіату в Національному університеті водного господарства та природокористування (нова редакція), змісту освітньо-наукової програми «Право» спеціальності 081 «Право».

Програма курсу розрахована на слухачів, що вже мають базовий рівень знань і уявлень про філософію. Вивчення матеріалів курсу орієнтоване на розвиток у здобувачів освіти здатність самостійного аналізу й осмислення принципових питань методологічного й морально-етичного характеру, що постають перед сучасним науковцем, зокрема у сфері правознавства.

Методичні вказівки до практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни **«Етика та філософія науки»** містять опис навчальної дисципліни, тематику практичних занять. Для зручності розуміння можливостей здобуття позитивних оцінок описані контрольні заходи й засоби діагностики та показано критерії і шкала оцінювання роботи здобувача. Окрема увага зосереджена на самостійній роботі та завданнях до неї. Методичні вказівки також містять список рекомендованої літератури, який втім, носить орієнтовний характер, зважаючи на специфіку змісту дисципліни.

Уважне ознайомлення зі змістом представлених методичних вказівок сприятиме максимальному засвоєнню навчального матеріалу.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА

1.1 Опис навчальної дисципліни

Мета дисципліни – роз'яснення філософських засад наукового знання, евристичних можливостей та обмежень методів сучасного наукового дослідження, етичних аспектів професійної діяльності науковця.

Головне завдання курсу – вихід на якісно новий рівень розуміння феномену сучасної науки й дослідницької діяльності, що має корелювати із поточним соціокультурним контекстом й завданнями суспільного поступу. Зокрема, у процесі вивчення дисципліни «*Етика та філософія науки*» ставляться такі завдання: 1) розкрити філософські підвалини наукового знання (зокрема, правознавства); 2) сформуванню уявлення щодо філософського й морально-етичного виміру методології наукового дослідження, а також розуміння їхнього практичного значення; 3) сформуванню уявлення про потенційні можливості наукового дослідження та розуміння ролі науковця у суспільстві, його моральної відповідальності перед суспільством; 4) надати уявлення про зв'язок між етикою науковця, деонтологічними вимогами до змісту його професійної діяльності, процесами формування сучасної наукової картини світу, науково-технічним прогресом і поступом суспільства; 5) мотивувати до самостійних роздумів над фундаментальними й актуальними філософськими, світоглядними, методологічними і морально-етичними проблемами науки.

Вивчення курсу «*Етика та філософія науки*» спрямоване на формування:

Загальних компетентностей (ЗК)

ЗК1. Креативність, здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК3. Здатність приймати обґрунтовані рішення, планувати і здійснювати комплексні дослідження на сучасному рівні з використанням новітніх інформаційних і комунікаційних технологій на основі цілісного системного наукового світогляду з використанням знань в області історії і філософії науки.

ЗК4. Здатність виявляти, отримувати й аналізувати інформацію з різних джерел, організовувати та керувати інформацією, презентувати результати своїх досліджень.

ЗК6. Дотримання норм наукової етики, авторського і суміжних прав інтелектуальної власності; державної та міжнародної систем правової охорони інтелектуальної власності.

Фахові компетентності спеціальності (СК)

СК1. Здатність формулювати наукову проблему, розробляти робочі гіпотези, визначати актуальність, мету, завдання, які необхідно вирішити для досягнення мети, оцінювати необхідні ресурси та час для реалізації, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

СК3. Вміння знаходити та аналізувати інформацію щодо сучасного стану і тенденцій розвитку світової і української юриспруденції, робити висновки на основі одержаних досліджень, застосовувати їх у науковій та практичній сфері.

СК4. Здатність до розуміння тенденцій, закономірностей, факторів й умов формування юридичної науки, її місця в системі соціально-гуманітарного знання, правової політики, правової культури громадян і суспільства в цілому.

СК6. Здатність створювати нові знання через оригінальні дослідження, якість яких може бути визнана на національному та міжнародному рівнях.

СК9. Знання і дотримання норм наукової етики і академічної доброчесності.

СК10. Здатність у межах обраної спеціалізації до комплексного аналізу щодо теоретичних основ складових елементів права, їх правової природи, методології, принципів, структури, форми реалізації.

СК13. Здатність здійснювати професійну діяльність в установах, діяльність яких пов'язана з прогресивним розвитком українського законодавства; проводити глибокий історичний і правовий аналіз європейських та світових інтеграційних процесів, учасником яких є Україна.

Програмні результати навчання здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право», галузі знань 08 «Право»:

ПРН1. Володіти сучасними передовими концептуальними та методологічними знаннями при виконанні науково-дослідницької та/або професійної діяльності і на межі предметних галузей знань.

ПРН2. Мати ґрунтовні знання предметної області та розуміння професії, знання праць провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, фундаментальні праці у галузі дослідження, формулювати мету власного наукового дослідження як складову загально-цивілізаційного процесу.

ПРН5. Знати принципи організації, форми здійснення освітньо-наукового процесу в сучасних умовах, його наукового, навчально-методичного та нормативного забезпечення, опрацювання наукових та інформаційних джерел при підготовці занять, застосування активних методик викладання.

ПРН6. Уміти проводити критичний аналіз, оцінку і синтез нових наукових положень та ідей.

ПРН8. Формулювати наукову проблему з огляду на ціннісні орієнтири сучасного суспільства та стан її наукової розробки,

робочі гіпотези досліджуваної проблеми, які мають розширювати і поглиблювати стан наукових досліджень у сфері права.

ПРН9. Аналізувати наукові праці, виявляючи дискусійні та малодосліджені питання, здійснювати моніторинг наукових джерел інформації стосовно проблеми, яка досліджується встановлювати їх інформаційну цінність шляхом порівняльного аналізу з іншими джерелами.

ПРН17. Використовувати практичний досвід прийняття виважених та обґрунтованих з точки зору добросовісності та права рішень як у стандартних, так й нестандартних ситуаціях.

ПРН18. Нести відповідальність за новизну наукових досліджень та прийняття експертних рішень, мотивувати співробітників та рухатися до спільної мети.

1.2 Тематика практичних занять

№ з/п	Назва теми
Модуль 1. Філософія науки: теоретико-методологічний зміст	
1	Філософія: проблема визначення соціокультурного статусу.
2	Філософія і наука.
3	Філософія науки: особливості предметної сфери.
4	Філософія науки як філософська дисципліна.
5	Стратегіями сучасної науки.
Модуль 2. Етичні аспекти сучасної науки	
6	Етика в системі філософсько-гуманітарного знання.
7	Етика науки.
8	Аксіологічний дискурс сучасної науки.

1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань здобувачів з навчальної дисципліни проводиться за формами:

- оцінювання роботи здобувачів на лекціях;
- усне опитування на практичних заняттях;
- виконання контрольних робіт та тестових завдань;
- участь в обговоренні проблемних питань;
- розв'язування ситуаційних завдань;
- виконання поточних контрольних робіт за темами змістових модулів.

1.4. Критерії та шкала оцінювання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного контролю з навчальної дисципліни «*Етика та філософія науки*» є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставленні питання (чіткість, логічність, лаконічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час виголошення промов;
- вміння аналізувати публічні виступи.

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунку від 0 до 60 балів. Основними методами оцінювання є:

- аналіз усних відповідей;
- виконання практичних завдань.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

0% - завдання не виконано;

40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% - завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру;

100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Розподіл балів, які отримують здобувачі

Змістовий модуль 1 (максимальна кількість балів – 50)

Виконання завдань практичної роботи – 15 балів

Виконання індивідуального завдання (реферат) – 15 балів

Підсумковий модульний контроль (тестування) – 20 балів

Змістовий модуль 2 (максимальна кількість балів – 50)

Виконання завдань практичної роботи – 15 балів

Написання контрольної роботи – 15 балів

Підсумковий модульний контроль (тестування) – 20 балів

Загальна кількість балів за дисципліну: 100

Шкала оцінювання

Кількість набраних балів студентом	Оцінка за національною шкалою
90-100 балів	Відмінно
82-89 балів	Добре
74-81 балів	
64-73 балів	Задовільно
60-63 балів	
35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Філософія науки: теоретико-методологічний зміст.

Тема 1. Філософія: проблема визначення соціокультурного статусу.

Філософія як специфічне явище культури. Історичні форми визначення філософії. Основні сучасні підходи до визначення філософії (предметний, функціональний, діяльнісний). Багатомірність філософії й варіабельність її конкретних визначень.

Потреба у філософствуванні. Життєва і фахова філософія. Основні види філософського досвіду. Мова філософії – понятійна система, категоріальність, символічність. Філософське мислення – рефлексивність, точність, діалогічність. Форми філософського міркування. Стиль і жанри філософствування.

Особливість сучасного філософського знання. Структура філософського знання – форми (система, теорія, концепція, позиція, підхід, метод), розділи (онтологія, гносеологія, аксіологія, методологія й ін.), дисципліни (філософія науки, соціальна філософія, культурологія, антропологія, філософія релігії, історія філософії й ін.), філософські науки (етика, логіка, естетика, соціологія, психологія). Основні тенденції трансформації системи сучасного філософського знання.

Тема 2. Філософія і наука.

Проблеми генези науки. Наука і суспільство – функції науки, соціальний статус і соціальна роль, умови існування, громадська думка. Наука як система – наука як діяльність, наука як система знань, наука як соціальний інститут, наукове співтовариство.

Історичні форми взаємовідносин філософії і науки. Проблема демаркації і функціональної взаємозамінності. Філософія і наука відносно інших феноменів культури – релігія, мистецтво, мораль тощо.

Наука на шляху до філософії. Передумови і засади формування метанаукових рефлексій. Форми рефлексій (гносеологічні, методологічні, етичні й аксіологічні).

Тема 3. Філософія науки: особливості предметної сфери.

Гене́за філософсько-наукового знання. Філософія науки як самостійна філософська традиція.

Альтернативи розуміння предметної сфери філософії науки: 1) як напрям філософії (усі різновиди позитивізму); 2) як філософська дисципліна (цілісний і ціннісний аналіз науки в її історичному розвитку та соціально-культурному контексті). Філософія науки як напрям філософії. Позитивізм – перший позитивізм, другий позитивізм, неопозитивізм і аналітична традиція, постпозитивізм та історична школа. Прагматизм і інструменталізм. Неораціоналізм. Феноменологічна соціологія знання.

Концепції сучасної філософії науки. Концепція критичного раціоналізму К. Поппера (фалібілізм, принцип фальсифікації, поняття «росту знання», теорія «трьох світів»). Концепції історизму – теорія наукових революцій Т. Куна, методологія науково-дослідницьких програм І. Лакатоса, поняття концептуальної революції в С. Тулміна, тематичний аналіз науки Дж. Холтона. Концепція релятивізму – «методологічний анархізм» П. Фейєрабенда. Концепції реалізму – «науковий реалізм» У. Селларса, реалізм з «людським обличчям» Х. Патнем.

Тема 4. Філософія науки як філософська дисципліна.

Феномен «знання». Форми і види знання – повсякденне, практичне, езотеричне, наукове. Наукове знання як предмет філософської рефлексії. Норми й ідеали наукового знання.

Методологія науки як частина філософії науки. Поняття «дослідження», «філософське дослідження» та «наукове дослідження». Основні завдання наукового дослідження. Способи обґрунтування ідей. Гіпотеза: визначення, класифікація, правила формулювання. Обґрунтування та критика гіпотез. Теорія: визначення та структура. Операції раціоналізування. Способи дослідження. Класифікація способів дослідження. Поняття наукової парадигми. Поняття наукової революції.

Проблема обґрунтування наукового знання. Проблема істини в філософії. Поняття істини і фальші. Класична і неklasичні теорії істини. Догматизм і скептицизм. Суб'єктивізм і релятивізм.

Взаємозв'язок філософії науки з іншими філософськими дисциплінами – гносеологія, епістемологія, методологія, соціологія науки.

Тема 5. Стратегієми сучасної науки.

Загальні характеристики сучасної науки. Утвердження гуманістичної парадигми, етизація і аксіологізація. Поєднання об'єктивного світу і світу людини, ліквідація розриву між об'єктом і суб'єктом. Об'єкт дослідження постнекласичної науки. Гуманізація об'єктів дослідження постнекласичної науки. Роль міждисциплінарних і комплексних підходів у вивченні об'єктів дослідження постнекласичної науки.

Значення філософських методів дослідження в сучасній науці. Методологічний плюралізм. Поширення ідеї розвитку (історизація та діалектизація науки). Ідеї і методи теорії самоорганізації та розвитку систем будь-якої природи. Синергетика як нова стратегія наукового пошуку.

Парадигма цілісності як мотив усвідомлення необхідності глобального всебічного погляду на світ. Принцип коеволюції і його евристичний потенціал.

Математизація сучасних наукових теорій і збільшення рівня їхньої складності й абстрактності.

Модуль 2. Етичні аспекти сучасної науки.

Тема 6. Етика в системі філософсько-гуманітарного знання.

Етика як філософська наука. Етика як наука про мораль. Види етики (метаетика, нормативна етика, прикладна етика). Етичні концепції (деонтологія, етика чеснот, консеквенціоналізм, утилітаризм тощо). Види прикладної етики (біоетика, ділова етика, екологічна етика, комп'ютерна етика, наукова етика, юридична етика тощо).

Мораль як феномен і поняття. Підстави моралі. Моральний вибір і моральна відповідальність. Співвідношення моралі і науки.

Тема 7. Етика науки.

Наукова етика як частина філософії науки. Необхідні моральні обмеження науки як виду людської діяльності. Можливість різного використання наукових результатів. Професійна відповідальність ученого. Свобода наукового пошуку і соціальна відповідальність вченого.

Універсальна мета наукової етики. Норми толерантності. Дослідницька етика. Проблема лінгвіцизму.

Проблеми академічної непристойності (видавання себе за іншу особу, обман, підтасування фактів, плагіат, професійна непристойна поведінка, саботаж, списування, утиски в академії, хабарництво, шахрайство тощо). Академічна доброчесність: поняття та правові засади. «Академічна доброчесність» як дефініція українського освітньо-наукового законодавства.

Світовий досвід формування норм етики наукового дослідження та норм академічної доброчесності. Кодекси наукової етики.

Тема 8. Аксиологічний дискурс сучасної науки.

Ціннісна проблематика у дискурсі постмодерну та інформаційного суспільства. Дихотомія універсальних та локальних цінностей в контексті формування глобальної цивілізації. Проблема формування універсальних цінностей: історія та досвід соціальної апробації. Локальні цінності: обґрунтування й місце у соціокультурному просторі.

Зовнішні цінності наукової теорії. Внутрішні цінності наукової теорії. Наукові принципи, закони і закономірності. Види і класифікація цінностей у науках про природу і в науках про культуру. Цінності онтології. Цінності і раціональність. Роль цінностей в науковому пізнанні. Цінності і історичний прогрес.

Ціннісні орієнтації вченого.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

Етап навчання (сесія)	Назва модулів, тем	Кількість годин				
		у тому числі:				
		Загальна кількість годин/кредитів ЄКТС за модулем	Лекційні заняття (денна/заочна форми)	Практичні заняття (денна/заочна форми)	Контрольні заходи (денна/заочна форми)	Самостійна робота (денна/заочна форми)
1	2	3	4	5	6	7
Обов'язкові модулі програми						
Сесія I	Модуль 1. Теорія інноваційної діяльності в сфері права					
	Тема 1. Філософія: проблема визначення соціокультурного статусу.	9/10	1/0	2/0		6/10
	Тема 2. Філософія і наука.	9/10	1/0	2/0		6/10
	Тема 3. Філософія науки: особливості предметної сфери.	10/12,5	2/0,5	2/2		6/10
	Тема 4. Філософія науки як філософська дисципліна.	12/10,5	2/0,5	2/0		8/10
	Тема 5. Стратегіями сучасної науки.	12/12	2/0	2/2		8/10
	Модуль 2. Практичні аспекти інноваційної діяльності в сфері права					
	Тема 6. Етика в системі філософсько-гуманітарного знання.	12/10,5	2/0,5	2/0		8/10
	Тема 7. Етика науки.	12/12,5	2/0,5	2/2		8/10
	Тема 8. Аксіологічний дискурс сучасної науки.	12/10	2/0	2/0		8/10
	Підсумковий контроль результатів навчання	2/2			2	
	Разом	90/3	14/2	16/6	2/2	58/80

3. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

Тема 1. *Філософія: проблема визначення соціокультурного статусу.*

План

1. Філософія як специфічне явище культури.
2. Історичні форми визначення філософії.
3. Багатомірність філософії й варіабельність її конкретних визначень.
4. Основні види філософського досвіду.
5. Особливість сучасного філософського знання.
6. Структура філософського знання.

Література: 3-9, 13, 15, 27, 30, 29.

Тема 2. *Філософія і наука.*

План

1. Проблеми генези науки.
2. Функції науки, соціальний статус і соціальна роль, умови існування.
3. Наука як система: елементи і їхня характеристика.
4. Історичні форми взаємовідносин філософії і науки.
5. Передумови і засади формування метанаукових рефлексій.
6. Форми філософських рефлексій щодо науки.

Література: 3-9, 13, 15, 19, 22, 26, 32, 35.

Тема 3. *Філософія науки: особливості предметної сфери.*

План

1. Філософія науки як самостійна філософська традиція.
2. Альтернативи розуміння предметної сфери філософії науки.

3. Філософія науки як напрям філософії: основні концепти.
4. Ідеї сучасної філософії науки.
5. Вплив поточної соціокультурної ситуації на розвиток науки.

Література: 3-9, 12, 13, 15, 19, 29, 30, 31, 35.

Тема 4. Філософія науки як філософська дисципліна.

План

1. Феномен «знання». Форми і види знання.
2. Наукове знання як предмет філософської рефлексії.
3. Методологія науки як частина філософії науки.
4. Елементи дослідницької методології.
5. Проблема істини в філософії.
6. Взаємозв'язок філософії науки з іншими філософськими дисциплінами.

Література: 3-9, 12, 18, 19, 26, 27, 32.

Тема 5. Стратегіи сучасної науки.

План

1. Загальні характеристики сучасної науки.
2. Утвердження гуманістичної парадигми, етизація і аксіологізація.
3. Об'єкт дослідження постнекласичної науки.
4. Роль міждисциплінарних і комплексних підходів.
5. Значення філософських методів дослідження в сучасній науці.
6. Методологічний плюралізм.
7. Принцип коеволюції і його евристичний потенціал.

Література: 3-9, 13, 15, 18, 19, 26, 27, 30, 31, 32, 35.

Тема 6. Етика в системі філософсько-гуманітарного знання.

План

1. Етика як філософська наука.
2. Етика як наука про мораль. Види етики.
3. Основні етичні концепції.
4. Види і значення прикладної етики.
5. Мораль як феномен і поняття.
6. Співвідношення моралі і науки.

Література: 1-5, 10, 14, 16, 26, 28, 34.

Тема 7. Етика науки.

План

1. Наукова етика як частина філософії науки.
2. Цифровізація забезпечення безпеки на дорогах.
3. Професійна відповідальність ученого.
4. Універсальна мета наукової етики.
5. Проблеми академічної непристойності.
6. Академічна добросовісність: поняття та правові засади.

Література: 1-5, 10, 11, 14, 16, 26, 28, 29, 30, 34.

Тема 8. Аксиологічний дискурс сучасної науки.

План

1. Ціннісна проблематика у дискурсі постмодерну та інформаційного суспільства.
2. Дихотомія універсальних та локальних цінностей.
3. Зовнішні і внутрішні цінності наукової теорії.
4. Роль цінностей в науковому пізнанні.
5. Ціннісні орієнтації вченого.

Література: 1-5, 14, 22, 24, 25, 26, 30, 31, 34.

4. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота сприяє кращому засвоєнню здобувачами матеріалу з навчальної дисципліни «*Етика та філософія науки*» та формуванню у них навичок та вмінь одержувати додаткові знання.

Формами самостійної роботи здобувачів є:

- доопрацювання матеріалів лекцій та опрацювання літератури, що пропонується до вивчення по темах навчальної дисципліни;

- підготовка до практичних занять, виконання завдань по темах практичних занять;

- підготовка письмових відповідей на питання для самопідготовки;

- робота в інформаційних мережах;

- вибір теми, розробка плану та написання реферативної роботи;

- самостійне вивчення та складання конспектів по темах, що вносяться на самостійне вивчення.

Результативність самостійної роботи виявляється під час заслуховування та обговорення промов, доповідей, захисту рефератів, поточного модульного контролю знань, перевірки письмових відповідей та підсумкового оцінювання успішності здобувачів.

Написання реферату

Написання рефератів як форма самостійного вивчення навчальної дисципліни передбачає дослідження основних питань програмного матеріалу.

Усі реферати повинні відповідати єдиним вимогам.

1. Робота повинна бути акуратно виконана на стандартних аркушах формату А4 у друкованому варіанті, обсягом 15-18 сторінок. Поля сторінки 20 мм з усіх боків. Набір здійснювати

текстовим редактором Times New Roman, 14 кегль, міжрядковий інтервал 1, абзац 1,25 см. Рівняння тексту по ширині сторінки. Сторінки нумеруються внизу по центру арабськими цифрами без крапки наприкінці, додержуючись наскрізної нумерації. Першою сторінкою є титульна, на ній номер сторінки не проставляється.

2. Конкретний зміст реферату, його структура визначається здобувачем разом із викладачем. Як правило, реферат має таку структуру:

– **ВСТУП**, де обґрунтовується вибір теми реферату, її актуальність, формуються основна мета і завдання дослідження.

– **ОСНОВНА ЧАСТИНА**, яка складається з двох або трьох розділів. У розділі належить викласти загальні, теоретичні та методичні питання. У наступних розділах розкривається конкретний матеріал, який має практичне значення. З метою більш логічного викладення матеріалу кожний розділ закінчується невеликими висновками.

– **ВИСНОВКИ** – заключна, узагальнююча частина реферату, де стисло підбивають підсумки дослідження, міститься особиста позиція автора реферату.

– Текстова частина реферату завершується **СПИСКОМ ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**, де найменування використаних монографій, посібників та статей розташовані в алфавітному порядку за першою літерою прізвища автора. Під час складання списку використаних джерел необхідно дотримуватися національного стандарту Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015. Він прийнятий для уніфікації складання бібліографічного опису на міжнародному рівні, забезпечення можливості обміну результатами каталогізації.

Наприклад:

Білуха М. Т. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Вища школа, 1997. 271 с.

Битяк Ю. Адміністративне судочинство як форма забезпечення

верховенства права і законності. *Право України*. 2011. № 4. С. 4–11.

– **ДОДАТКИ**, які подаються наприкінці реферату, наводяться таблиці, ілюстрації та інші допоміжні матеріали.

3. Реферат починається з титульної сторінки.

4. Вступ, розділи і висновки, які розміщуються в указаній послідовності, починаються з нової сторінки. Заголовки розділів реферативного дослідження слід розміщувати посередині рядка і писати великими літерами без крапки наприкінці й не підкреслювати. Перенос слів у заголовку не допускається. Відстань між заголовком та наступним рядком повинна дорівнювати пропущеному рядку.

5. На цитати треба давати посилання, які робляться мовою оригіналу. Після цитати робиться в дужках позначка [4, с. 38]. Це означає, що дане видання міститься у списку літератури за порядковим номером – 4. Друга цифра – 38 – означає номер сторінки, звідки взята цитата.

6. Оцінка реферату враховує ступінь розкриття теми, обсяг використаної літератури, змістовність викладення фактів, рівень самостійності міркувань. Важливо, щоб реферат був написаний відповідно до теми, а його структурні підрозділи повністю розкривали проблему дослідження.

Перелік тем для рефератів

1. Філософія як специфічне явище культури.
2. Багатомірність філософії й варіабельність її конкретних визначень.
3. Потреба у філософствуванні.
4. Особливість сучасного філософського знання.
5. Основні тенденції трансформації системи сучасного філософського знання.
6. Проблеми генези науки.

7. Історичні форми взаємовідносин філософії і науки.
8. Філософія і наука відносно інших феноменів культури.
9. Передумови і засади формування метанаукових рефлексій.
10. Філософія науки як самостійна філософська традиція.
11. Концепція критичного раціоналізму К. Поппера.
12. Концепції історизму у філософії науки.
13. Теорія наукових революцій Т. Куна.
14. Методологія науково-дослідницьких програм І. Лакатоса.
15. Поняття концептуальної революції в С. Тулміна.
16. Тематичний аналіз науки Дж. Холтона.
17. «Методологічний анархізм» П. Фейєрабенда.
18. Концепції реалізму в сучасній науці.
19. Проблема істини в філософії і науці.
20. Взаємозв'язок філософії науки з іншими філософськими дисциплінами.
21. Гуманізація об'єктів дослідження постнекласичної науки.
22. Роль міждисциплінарних і комплексних підходів у вивченні об'єктів дослідження постнекласичної науки.
23. Синергетика як нова стратегія наукового пошуку.
24. Принцип коеволюції і його евристичний потенціал.
25. Співвідношення моралі і науки.
26. Свобода наукового пошуку і соціальна відповідальність вченого.
27. Універсальна мета наукової етики.
28. Академічна доброчесність: поняття та правові засади.
29. Світовий досвід формування норм етики наукового дослідження та норм академічної доброчесності.
30. Ціннісна проблематика у дискурсі постмодерну та інформаційного суспільства.
31. Проблема формування універсальних цінностей: історія та досвід соціальної апробації.
32. Локальні цінності: обґрунтування й місце у соціокультурному просторі.
33. Види і класифікація цінностей у науках про природу і в науках про культуру.
34. Роль цінностей в науковому пізнанні.
35. Цінності і історичний прогрес.

Перелік тем може мінятися з урахуванням актуальної проблематики у сфері.

Контрольні роботи

Тематика контрольних робіт укладена відповідно до завдань навчальної дисципліни і пов'язане з практичними потребами юридичного фаху. Вибір варіанту контрольної роботи здійснюється за погодженням з викладачем.

Вимоги до оформлення контрольних робіт:

1. Для набору тексту и таблиць необхідно використання редактору Microsoft Word для Windows.

2. Перед набором тексту налаштуйте вказані нижче вказані параметри текстового редактору: поля по 2 см; шрифт Times New Roman, розмір – 14; міжрядковий інтервал – 1; вирівнювання за шириною ; абзацний відступ 1,25 см; орієнтація листа – книжна.

3. Оформлення посилань на інформаційні джерела. Під час роботи з різними джерелами науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, оскільки найменше скорочення може спотворити зміст, викладений автором. Посилання в тексті на джерела наводять у квадратних дужках із зазначенням джерела та сторінки. Перша цифра у квадратних дужках відповідає номеру джерела у списку використаних джерел, друга – номеру сторінки (наприклад, [32, с. 85]).

Наприкінці контрольної роботи наводиться *список використаних джерел*. Під час складання списку використаних джерел необхідно дотримуватися національного стандарту Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015.

Завдання № 1

1. Філософія як специфічне явище культури.
2. Теорія: визначення та структура.

3. Етичні концепції: загальна характеристика.
4. Наукові принципи, закони і закономірності.

Завдання № 2

1. Основні сучасні підходи до визначення філософії.
2. Способи дослідження.
3. Види прикладної етики.
4. Цінності і раціональність.

Завдання № 3

1. Варіабельність конкретних визначень філософії.
2. Класифікація способів дослідження.
3. Мораль як феномен і поняття.
4. Роль цінностей в науковому пізнанні.

Завдання № 4

1. Життєва і фахова філософія.
2. Поняття наукової парадигми.
3. Підстави моралі.
4. Цінності і історичний прогрес.

Завдання № 5

1. Особливості філософського мислення.
2. Поняття наукової революції.
3. Моральний вибір.
4. Ціннісні орієнтації вченого.

Завдання № 6

1. Інновації за ступенем дієвості.
2. Особливості юридичної технології як інтегрального феномену.
3. Моральна відповідальність.
4. Види прикладної етики.

Завдання № 7

1. Особливість сучасного філософського знання.
2. Проблема обґрунтування наукового знання.
3. Наукова етика як частина філософії науки.
4. Роль міждисциплінарних підходів.

Завдання № 8

1. Структура сучасного філософського знання.
2. Проблема істини в філософії.
3. Універсальна мета наукової етики.
4. Евристичний потенціал комплексних підходів.

Завдання № 9

1. Функції науки, соціальний статус і соціальна роль.
2. Класична і неklasичні теорії істини.
3. Норми толерантності.
4. Зміст гуманістичної парадигми.

Завдання № 10

1. Наука як система: загальна характеристика.
2. Загальні характеристики сучасної науки.
3. Принципи дослідницької етики.
4. Зміст етизації сучасної науки.

Завдання № 11

1. Форми філософських рефлексій щодо науки.
2. Утвердження гуманістичної парадигми в сучасній науці.
3. Проблеми академічної непростойності.
4. Зміст аксіологізації сучасної.

Завдання № 12

1. Філософія науки як напрям філософії: змістовні особливості.
2. Об'єкт дослідження постнекласичної науки.
3. Академічна доброчесність: поняття та правові засади.

4. Прагматизм і інструменталізм: загальна характеристика.

Завдання № 13

1. Філософія науки як філософська дисципліна: особливості предметної сфери.
2. Значення філософських методів дослідження в сучасній науці.
3. «Академічна добросесність» як дефініція українського освітньо-наукового законодавства.
4. Мова філософії: характеристика.

Завдання № 14

1. Феномен «знання». Форми і види знання.
2. Методологічний плюралізм.
3. Кодекси наукової етики.
4. Філософське мислення: характеристика й особливості.

Завдання № 15

1. Наукове знання як предмет філософської рефлексії.
2. Ідеї і методи теорії самоорганізації та розвитку систем будь-якої природи.
3. Проблема формування універсальних цінностей.
4. Наукова етика як частина філософії науки.

Завдання № 16

1. Норми й ідеали наукового знання.
2. Синергетика як нова стратегія наукового пошуку.
3. Зовнішні цінності наукової теорії.
4. Проблеми академічної непристойності.

Завдання № 17

1. Поняття «дослідження», «філософське дослідження» та «наукове дослідження».
2. Принцип коеволюції і його евристичний потенціал.

3. Академічна доброчесність: поняття та правові засади.
4. Етапи інноваційної діяльності.

Завдання № 18

1. Основні завдання наукового дослідження.
2. Етика як філософська наука.
3. Внутрішні цінності наукової теорії.
4. «Академічна доброчесність» як дефініція українського освітньо-наукового законодавства.

Завдання № 19

1. Гіпотеза: визначення, класифікація, правила формулювання.
2. Етика як наука про мораль.
3. Філософія науки як самостійна філософська традиція.
4. Принципи дослідницької етики.

Завдання № 20

1. Обґрунтування та критика гіпотез.
2. Види етики.
3. Ціннісні орієнтації вченого.
4. Математизація сучасних наукових теорій.

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Етика та естетика: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів : ПП «Арал», 2018. 204 с.
2. Етика та естетика : навчальний посібник / За ред. В. Л. Петрушенко. Львів : Видавництво “Новий світ – 2000”, 2020. 304 с.
3. Філософія науки : підручник / І. С. Добронравова, Л. І. Сидоренко, В. Л. Чуйко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової. Київ : ВПЦ"Київський університет", 2018. 255 с.
4. Ханстантинов В. О. Філософія науки: курс лекцій Миколаїв : МНАУ, 2017. 188 с.
5. Філософія науки: курс лекцій з вивчення дисципліни для здобувачів III рівня вищої освіти «доктори філософії» спеціальності 204 «ТВППТ» денної та заочної форми навчання. Одеса : ОДАУ, 2019. 156 с.
6. Філософія науки : навчальний посібник / О. М. Кузь, В. Ф. Чешко. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 172 с.
7. Філософія науки: підручник / О. П. Сидоренко, С. С. Корлюк, О. А. Коваленко, Т. В. Розова та ін.; за ред. О. П. Сидоренка Одеса, 2020. 230 с.
8. Філософія сучасної науки і техніки : підручник / Едуард Семенов, Володимир Мельник. Вид. 3-тє, випр. та допов. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 364 с.
9. Петрушенко В. Л. Філософія і методологія науки : навч. посіб. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2016. 184 с.

Допоміжна

10. Аболіна Т. Прикладна етика як складова частина соціального управління. *Толерантність як соціогуманітарна проблема сучасності: II Міжнародна науково-теоретична конференція (17 грудня 2009 року): зб. матеріалів / за заг. ред. Сауха П. Ю.* Житомир : Видавничий центр ЖДУ імені Івана Франка, 2009. С. 6–10.
11. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення середмолодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.

12. Габермас Ю. Постметафізичне мислення / Пер. з нім. В. Купліна. Київ : Дух Літера, 2011. 280 с.
13. Гьосле В. Практична філософія в сучасному світі / Пер. з нім., примітки та післямова А. Єрмоленка. К. : Лібра, 2003. 247 с.
14. Єрмоленко А. М. Соціальна етика та екологія. Гідність людини – шанування природи. Київ : Лібра, 2010. 416 с.
15. Єрмоленко А. М. Філософія – гарант практичного розуму. *Філософська думка*. 2003. № 2. С. 5–13.
16. Етика науки: виклики сучасності / М. М. Кисельов та ін. ; НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди. Ніжин : Лисенко М. М. [вид.], 2014. 246 с.
17. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації / пер. з нім. Київ : Лібра, 2001. 400 с.
18. Кисельов М. Концепція «єдиної науки»: філософсько-методологічний аспект. *Філософсько-антропологічні читання: творча спадщина В. І. Шинкарука та сьогодення (до 80-ліття від дня народження)*. Частина 1. Зб. наук. праць «Філософські діалоги» 2010. Київ, 2010. С. 122–138.
19. Кельман М. С. Наука і методологія: розмаїття наукового пізнання. *Форум права*. 2015. № 4. С. 106–109.
20. Кун Т. Структура научних революцій. Москва: Прогресс, 1977. 290 с.
21. Маєр-Абіх К. М. Повстання на захист природи. Від довкілля до спільносвіту / пер. з нім. А. Єрмоленка. Київ : Лібра, 2004. 196 с.
22. Матвійчук А. В. Концепт «ціннісного інтелекту» у соціально-філософському контексті. *Science and education: problems, prospects and innovations. Proceedings of the 10th International scientific and practical conference*. CPN Publishing Group. Kyoto, Japan. 2021. Pp. 336-339.
23. Матвійчук А. В. Поняття «обов'язку» у філософсько-правовому контексті. *Актуальні проблеми правотворення в сучасній Україні: матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Рівне, Рівненський інститут КУП НАН України 20 квітня 2021 р.)*, Львів : «ГАЛІЧ-ПРЕС», 2021. С. 18–20.
24. Матвійчук А. В. Праворозуміння в контексті підготовки фахових правників. Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ: збірник наукових праць. 2018. № 2 (20). С. 96–101.

25. Матвійчук А. В. Ціннісне відношення до права як основа реалізації ідей права. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2021. Вип. 3 (60). С. 52–57.
26. Матвійчук А. В. Екологічна деонтологія: філософсько-методологічне осмислення наукових перспектив. Рівне : О. Зень, 2014. 400 с.
27. Матвійчук А. В. Екологічне знання та стиль мислення сучасної науки. Монографія. Рівне : «Ліста-М», 2002. 147 с.
28. Матвійчук А. В. Етика обов'язку Канта у контексті деонтологічної традиції. *Філософія і політологія в контексті сучасної культури: науковий журнал*. 2013. Випуск 5. С. 31–36.
29. Основи деонтології: навчальний посібник [Електронний ресурс] : навч. посібн. для студ. спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія», спеціалізації «Фізична терапія»/ укл. Ю. В. Копочинська, С. Б. Латенко; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Електронні текстові дані (558 КБ). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 87 с.
30. Пелех Ю. В., Матвійчук А. В. Ціннісний інтелект в контексті формування світогляду особистості у новітньому поствоєнному світі. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2022. №. 1 (103). С. 288–299.
31. Пелех Ю., Матвійчук А., Білоус Т. Ціннісний інтелект людини в осмисленні і вирішенні сучасних соціальних проблем. *Нова педагогічна думка*. 2021. Том 106. № 2. С. 77–83.
32. Поппер К. Логика и рост научного знания. Избранные работы: Пер. с англ. Москва : «Прогресс», 1983. 606 с.
33. Сартр Ж.-П. Экзистенциализм – это гуманизм. *Сумерки богов*. Москва : Политиздат, 1989. С. 319–344.
34. Тофтул М. Г. Сучасний словник з етики. Житомир, 2014 р. 416 с.
35. Федорова Н. Є. Еволюція функцій науки та особливості їх прояву в індустріальну епоху. *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. Сер.: Економічні науки*. 2013. № 4. С. 20–26.

Інтернет-ресурси

Бібліотека ім. В. І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua>

Цифрові юристи.

Цифрова

освіта.

– <https://osvita.dia.gov.ua/courses/digital-lawyers>